

IDALIA SMOCZYK-JACKOWIAK

AP SŁUPSK

REMINISCENCJE ANTYCZNE
W UTWORZE WALTERA MAPA
DE NUGIS CURIALIUM

Od dawna już wynaleźli ludzie mądre powiedzenia, z których należy czerpać naukę

Herodot, *Dzieje* 1,8, tłum. J Hammer

*i nie może umysł począć niczego ani też na świat wydać, jeśli
wpierw się nie zanurzy w niezmiernych głębiach literatury*
Petroniusz, c. 118

Głęboki wpływ na literaturę średniowieczną wywarł system retoryki antycznej. Wpływ ten widoczny był zarówno w poezji, jak i prozie. Można go dostrzec również w pozostającym na pograniczu między literaturą a historiografią XII-wiecznym utworze epickim Waltera Mapa *De nugis curialium*. Napisany po łacinie przez dworzana króla angielskiego Henryka II Plantageneta, *De nugis* zawiera wiele odniesień i aluzji do literatury antycznej. Jednym z obszarów oddziaływania retoryki starożytnej na teksty średniowieczne, widocznym także w *De nugis*, było czerpanie przez pisarzy motywów literackich i formuł wyrazu ze zbiorów toposów układanych w starożytności.

W średniowiecznych szkołach czytano pisarzy starożytnych na równi z chrześcijańskimi. Wymienić tu należy chociażby Ezopa, Horacego, Wergiliusza, Owidiusza, Cicerona, Senekę. Druga spośród *artes liberales*, retoryka, czyli „umiejętność przemawiania”, sztuka komponowania wypowiedzi, wprowadzała adeptów jeszcze głębiej w kulturowe i literackie dziedzictwo antyku, gdyż nauka stylu i techniki literackiej również opierała się na przykładach zaczerpniętych z *auctores antiquis*. W rezultacie wykształcony człowiek średniowiecza był w dużej mierze ukształtowany przez spuściznę starożytności. Tak więc urzędnicy pracujący w kancelariach władców i na dworach możliwych korzystali ze wzorów listów Pliniusza, Symmachusa, Sidoniusa, a także urzędowych listów Kasjodora, a średniowieczni pisarze i poeci – z szerokiego repertuaru toposów, czyli tematów, motywów, obrazów i schematów retorycznych obecnych w tradycji antycznej.